

- שבוע 66 3
- 3 הבא אל הכותל המערבי האם יש ענין להכנס מצד אחד ולצאת בצד אחר
- 5 האם נידול ארנבת הוא בכלל איסור נידול בהמה דקה בארץ ישראל ומה הדין בזמנינו
- אכל על אביו שצריך שיגער בו חבריו כדי שיוכל להתחפר האם מהני גערת אשתו וקטן ושומה וגוי והאם
- 9 מהני שנוערים בו במלפון
- 13 כמה שהביא בספר חסידים באשה שנענשה בשיצאה לקדושה מבית הכנסת מה הביאור בזה
- 13 כמה אין חוששין מדינא לדברי המסכת מופרים שנשים מחוייבות בקריאת התורה
- 13 שו"ע או"ח סי' שכו ס"ג
- 14 האם יש לחשוש לקשר של תפילין עם רצועה אחת הפוכה כשיטת מחשוף הלכך
- 20 צואה במקומה בלי ממשות אלא גזן בלבד האם חשיב משהו או לא
- 21 אדם שהורדם בשעה לצורך ניתוח האם צריך לשוב ולכרך ברכות התורה
- חצר פרטית שהרכיבים התרגלו לעבוד שם למורת רוחו של בעל הבית האם תפסו את מקומם וידיה אמור
- 21 למגור את החצר מדין מיצר שהחזיקו בו רבים אמור לקלקלו

לקבלת גליון שכיחא מידי שבוע שלח
questions@shchiche.com

כמו"כ ניתן להשיג עותק מודפס אצל המחבר בכולל וברח' חפץ חיים 3 ב' בני ברק.

ניתן להוריד גליונות קודמים בעמדות "קול הלשון" תחת השם "עקיבא משה סילבר"

שביחא שאלות המצויות בהלכה

תלמידי בתי המדרשות מתכבדים לקחת גליון חנם לבית מדרשם ותע"ב

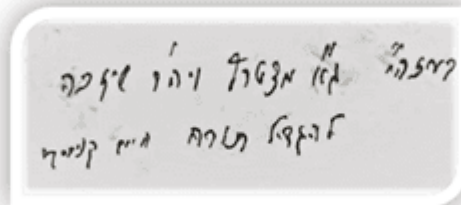
תגובות בטלפון 03-6703111 או בפקס 03-6882239

חלוקת גליונות שביחא בכפוף לתקנון (בקו שביחא שלוחה 6)

השתתפות בהוצאות בשלוחה 5

ההסכמות ומכתבי ברכה על החיבורים הקודמים נתנו ממרנן ורבנן זצוקללה"ה ויברלחם"א:

הגר"ח קניבסקי (מצו"ב), הגר"ם שטרנבוך, הגר"ש דבלצקי, הגר"א גרבוז, הגר"ד דיסקין, הגר"ב שרייבר, הגר"מ קארפ, הגר"א וייס, הגר"ע פריד, הגר"י פישר, הגר"מ קסלר, הגר"ח"י מישקובסקי, הגר"ש הכהן גראס, הגר"י רצאבי, הגר"ש זעפרני.

הדברים נכתבו בדרך לימוד ומטרתם לעורר את כותב הדברים לעיון בנושאים הנידונים, ואינם מתיימרים לשמש כתחליף לפסק הלכה או לפוסקי הלכה, ואין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים בלא שאלת חכם.

כל מי שיש בידו השגה, בין בתיקון טעות של ממש או בשיקול הדעת, או כל הערת שיפור על ניסוח או פרט שיכול היה להיכתב טוב יותר - נשמח מאוד לקבל הדברים, על מנת לתקן הדברים במהדורה הבאה, ותבוא עליו ברכה, ויהיה בזה זיכוי הרבים.

ואם ח"ו השתרכב לפום ריהטא מה שהיה עדיף לכתוב באופן אחר - הנני להתנצל על כך מראש ולהשתדל לתקן הדברים להבא, ושגיאות מי יבין.

הבא אל הכותל המערבי האם יש ענין להכנס מצד אחד ולצאת בצד אחר

יש

מצוה בזה גם בכותל, אם כי אינו ברור שבמבנה הכותל כיום אפשר לקיים דין זה, ולענין אם יוצא בצד אחר של אותו השער אם יש ריחוק ניכר בין מקום הכניסה למקום היציאה יש לומר דיש בזה ענין על אף שעיקר הנין לא נאמר באופן זה, וריחוק זה סגי בח' טפחים מקום השער הראשון ואחר כך מקום השער השני והליכה ד' אמות מקיים בזה צד נוסף ואפשר דרוח פרוצה י' אמות הוא טוב יותר, ובאופן שיש שער אחר ויש ריחוק ביניהם יש מקום לטטעון דמקיים בזה המעלה מעיקר הדין עכ"פ כשאין ב' הפתחים צמודים זל"ז וכשיש פתח אחר ברוח אחרת בזה מקיים כל המעלה, ועי' עוד במקורות.

מקורות:

הנה עצם קדושת כותל המערבי לא קילא מקדושת בהכנ"ס, ומאחר דקי"ל שבבהכנ"ס מצוה לצאת מצד אחר לא גרע כותל המערבי מקדושת בהכנ"ס ומה שקרוב למקום המקדש אינו נפק"מ לענינו, ואדרבה עיקר דין זה נלמד מן המקדש כמבואר בגמ' דמגילה לגי' הראשונים שגרסו מצוה זו, אם כי באמת אין נפק"מ בין בהכנ"ס שקרוב למקדש לבהכנ"ס שאינו קרוב למקדש.

אבל בצורת מבנה הכותל כיום אם רוצה לצאת מצד החצר הצפונית ולצאת במערה החיצונית הדרומית הסמוכה למדרגות הפונות לכיוון הרובע היהודי (היינו המערה המסתיומת עם המחסום הממשלתי ופונה לכיוון השוק) וה"ה אם יוצא דרך המדרגות הנ"ל נראה שאינו מקיים בזה מצוה זו שהרי סו"ס לרחבת הכותל של התפילה נכנס ויצא בשער אחד, ואפי' אם תימא שיש צד ששטח זה הוא כחצר בהכנ"ס לכל היותר מ"מ לענין חצר בהכנ"ס גופא מבואר בפוסקים שלא נאמר לגביו דין זה, כיון שאין בו קדושה כ"כ אם אין מתפללין שם בקביעות עי' שו"ע ריש סי' רנד.

אבל אם יכול להיכנס מהכניסה הראשית אל עיקר רחבת הכותל המערבי ולצאת דרך המערה הפנימית ממש מצד הדרומי באיזה אופן שמתאפשר, בזה בודאי מקיים מצוה זו

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

וכמשנ"ת שגם בכותל מתקיימת מצוה זו.

והנה כת"ר שליט"א הציע הצעה חדשה המחולקת לב' והיא שיחלקו את השער המזרחי של רחבת הכותל המערבי לב' שערים ויכנסו בזו ויצאו בזה וגם בלא שיחלקו אולי יש ענין להיכנס בצד הדרומי של השער ולצאת בצד הצפוני.

ונראה דאם יש שם ב' פתחים ויש שם שיעור פתח בכ"א מהם סגי בזה דהרי סו"ס יוצא בשער אחר ועובר בשער אחר, ואמנם עיקר הענין הוא שיצא ברוח אחרת כלשה"כ הבא דרך שער צפון יצא דרך שער נגב (יחזקאל מו, ט), וגם בלשון הגמ' מצוה לעשותו קפנדריא חזי' דהיינו לצאת לשער אחר באופן שהיה מקצר דרכו אם היה צריך להגיע לרוח השני, וגם עיקר הטעם שהובא בזה בדברי החסיד יעב"ץ שייך ברוח אחרת, מ"מ יש מקום לומר דגם בזה יש מעליותא.

ואמנם רש"י בספר יחזקאל מו ט כ' דהענין לצאת דרך שער כדי שייראו בעזרה יפה יפה, ומשמע דיש טעם שיתפזרו במקום העזרה, אבל יש לומר דיפה יפה ר"ל שלא ייראו דוחקין זה בזה אלא יוצאין במקום אחר ממקום שנכנסין, אבל יש לדחות סברא זו דא"כ למה רק הבא דרך שער צפון יצא דרך שער נגב דלימא קרא כל אחד יבוא דרך שער צפון ויצא דרך שער נגב אלא ע"כ כהטעם הראשון, ומ"מ גם לזה יש סברא שייראו יפה יפה באזור הכניסה שיצאו מרוח זה שבאזור הכניסה ויצאו ברוח אחר.

ובמחה"ש סי' קנא סק"ז הביא דברי הר"ן דיש בזה חביבות וביאר דהיינו במה שהולך בכל המקום מראה בזה חביבות, ויש לומר דעיקר הענין נאמר כשמקיף כל המקום לשער השני אולם גם כשמקיף מקצת המקום לשער אחר יש בזה ג"כ מעליותא.

אבל אם הוא רק פתח אחד, הנה אם יש י' אמות בפתח א"כ לא חשיב פתח כלל אלא פירצה ואין קשר בין צד אחד של הפתח לצד השני, ובזה יש מקום לומר דיש מצוה ליכנס בצד זה ולצאת בצד אחר, דהגע עצמך אם בהכנ"ס היה קטן מאוד ורוח אחת פרוצה בו הרי לכאורה היה ענין ליכנס בצד זה של אותה הרוח ולצאת בצד אחר, דגם בזה מתקיים מש"כ החסיד יעב"ץ שרואה הצד השני כשיוצא עי"ש, וא"כ מה שהכותל גדול לא גרע מזה.

ואם הכותל פחות מד' טפחים שהוא שיעור מקום בודאי שאין ענין להכנס בצד א' של הפתח ולצאת בצד אחר שהרי חשיב כיוצא במקום שנכנס, שהרי אין מקום פחות מד' טפחים.

אבל יש לדון מד' טפחים ועד י' אמות דמחד גיסא לכל דינים חשיב כפתח אחד ומאידך גיסא יש מקום לטעון דהוא מקום בפני עצמו כיון שסו"ס עובר במקום אחר ממה שנכנס ע"פ דברי החסיד יעב"ץ הנ"ל.

ונראה דלא מהני דהרי גם החסיד יעב"ץ לא קאמר שכלול במצוה זו שיסבב בכל בהכנ"ס וא"כ חזי' דנאמר בזה גדר שיוצא דרך פתח אחר ממה שבא אבל בלא גדר זה לא אכפת לן

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

שהיה בעוד מקום אחר, ונראה דודאי קלטה העין כל מה שהי' באותו הרשות שבא שם הלכך צריך לבוא במקום שלא קלטה הרשות ולכך מהני בפתח אחר אבל בלא פתח בפני עצמו לא מהני.

והשתא אפשר דאפי' רוח פרוצה לגמרי לא מהני שנכנס בצד אחד ויצא בצד אחר.

ולפי הטעם שיש בזה משום חביבות א"כ כל שיש ריחוק ד"א ממקום שנכנס למקום שיצא אפשר דיש בזה ענין ג"כ כמו שמצינו בשלהי כתובות כל המהלך ד"א בא"י וכו', ואע"פ שבלאו הכי הולך ד"א בבהכנ"ס יש לומר דלק"מ דמה שצריך לבוא למקומו הוא משום שצריך לבוא למקומו אבל אם יוצא משער אחר הוא משום חביבות המקום.

ואפשר עוד דאם השער השני מרוחק ח' טפחים סגי בזה דהרי כניסה בפתח בהכנ"ס שיעורו ד' טפחים כמבואר בפוסקים ע"ד הגמ' בפ"ק דברכות גבי שיעור ב' פתחים, וא"כ ב' פתחים הם ח' טפחים, ואפי' דנימא דשיעור כניסת שער הוא ח' טפחים כב' פתחים כמבואר בדברי חלק מהפוסקים שהובאו בשו"ע מ"מ יש לומר דאם השער השני מרוחק ח' טפחים מהשער הראשון סגי בזה.

ויש להוסיף עוד דבפ"ק דעירובין נחל' אמוראי אם שיעור מבוי הוא בד' טפחים או בד' אמות ויש מקום לטעון דשיעור מבוי היינו היתר דפתח המבוי כמה צריך לזה, ולהדיא מבואר שם בסוגי' לענין מחיצה דלחי דלא סגי אם הוא יותר מד' אמות בתורת לחי אלא באופנים המבוארים שם עי"ש, דלא חשיב מחיצת הפתח בכה"ג ויל"ע.

האם גידול ארנבת הוא בכלל איסור גידול בהמה דקה בארץ ישראל

ומה הדין בזמנינו

בדין

גידול בהמה דקה הביא הגריש"א ח"ד סי' קצט דברי הגהות הר צבי על הטור חו"מ סי' תט דהאידנא בטלה התקנה אחר ששנים רבות לא היו שדות בא"י, ודחה דבריו ע"פ דברי הפוסקים דיש סוברים שלא בטלה התקנה כלל (כך סבר הגריש"א בדעת הטור ויש להוסיף דכן מפורש בכפתור ופרח פרק י ובשה"ל ח"ד סי' רכז כתב דאולי אם היה רואה דבריו לא היה מקל בזה ומ"מ בזה יש לדון), ויש סוברים דהנהגה גם בחו"ל במקומות שהיו שדות ישראל (כך דייק הגריש"א שם מדברי הבהגר"א ריש סי' תט בדעת השו"ע שם) עי"ש.

ויש לציין דכ"ז מלבד שעיקר דברי הר צבי תמוהין מאוד דהרי אפי' בשו"ע חו"מ סי' תט שהתירו כשלא היו שדות ישראל בא"י לא נזכר שמחמת זה בטלה התקנה לעולם אלא רק כל זמן שאין שדות ישראל, וגם בשו"ת דבר יהושע ח"ד חו"מ סי' ז השיב עליו.

אולם יש לדון אם ארנבת הוא בכלל בהמה דקה או בכלל חיה ועי' בכנף רננים על פרק

שביחא שאלות המצויות בהלכה

שירה מש"כ בזה לענין שם ויש לדון נקט דבריו להלכה בכל הנפק"מ מזה.

ועי' רמב"ן בראשית א כד דמשמע שמי שאינה אוכלת בשר היא בהמה ולא חיה וכן בפסיקתא משמע שבהמה אינה אוכלת בהמה ומיהו עי' תי"ט עוקצין פ"ג מ"ג ד"ה בהמה טמאה דמשמע שד' חיות טמאות שמם חיה ולא בהמה ויש לדון בכוונתו על אלו מתוך ד' חיות בא לכלול שמוגדרים כחיה אם כולם או חלקם.

וכמו"כ ידוע הנידון האם ארנבת שלנו הוא ארנבת שבתורה, ושייך לדון לכאן ולכאן, דהיינו בין אם נאמר דארנבת שבתורה היא בהמה דקה מה הדין בארנבת שלנו ובין אם נאמר להיפך.

ובאמת לפום קושטא גדרי דין זה לא תליא בבהמה דקה בלבד, דכן מבואר להדיא בסוגי' דב"ק פ ע"א שכולל גם חיה וגם טמאה עי"ש.

ויש להוסיף עוד דבגמ' בב"ק עט ע"ב מבואר דגם גסה היתה צריכה להיות מכלל הגזירה אלא שאין גוזרין גזירה שאין הציבור יכולין לעמוד בה וא"א להביא בהמה גסה מסוריא הלכך לא גזרו, ולכאורה א"כ גם חיה דקה דכ"ש שגזרו דלמה לא.

ויש לדון כמו"כ עוד האם יש להחשיב בני ברק כמקום שאין מצויות שדות ישראל מכיון שרוב המוחלט של המקומות אינם שדות והוא בכלל ההיתר לדעת השו"ע שם או דילמא דסגי שיש גינות ורובם של ישראל.

ויש לדון בזה האם נאמר דוקא בשדות או סגי שמצוי ממון ישראל ואוכלי ישראל שיכולה לרעות בהן, וממה שדן השו"ע לפי רוב ישראל ולא אסר מחמת מיעוט שדות ישראל יש מקום לדון לכאורה דהגדר הוא שדות ואין נאסר במה שיש כאן ישראלים, וצל"ע בזה.

ועי' בתשובה"נ ח"ד סי' שכב שכתב שראה בראש העין שמגדלים עיזים ומחה בהם, ויתכן שעיזים שדרך שרועים בחוץ ואוכלים הוא חמור יותר מאחר דלגבי עיזים מה לי שדה ומה לי כל אוכל שמונח בחוץ, אם כי באמת אינו ברור לגמרי שאסרו אלא במקום שמצויין שדות ישראל דבזה הוא קרוב למכשול וכמשנ"ת.

ואמנם היה מקום לטעון דאין הולכים בכל עיר לפי אותה עיר אלא לפי כל א"י בכללותה, אבל הגריש"א שם ציין לתקנות העיר פתח תקוה שנעשו לכאורה ע"ד המהריל"ד שמחלו זל"ז כדי שלא יהיה חשש איסור בהמה דקה עי"ש, ומשמע שהולכים לפי העיר ולא לפי כל א"י, אם כי יש מקום לדחות דלרווחא דמילתא נקטו כן דהעיקר סמכו על מה שאולי בזמנם רוב השדות עדיין היו של ישמעאלים ורק דחששו שלא ישחיתו הבהמה דקה זה את שדהו של זה (או שחששו לצד דאזלי' בתר העיר) ולזה עשו הסכם זה.

אולם במדרשים פרשת שמות אי' שמשה הנהיג הצאן אחר המדבר להרחיקן מן הגזל ובפשוטו במדבר סגי לזה, אם כי אין רא' ברורה שמשה נהג כן בתורת התקנה אלא להרחיקן מגזל כפשוטו אבל בב"ק עט ע"ב מבואר להדיא דבמדבר אין איסור כלל עי"ש

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

בפרטים בזה, ועי' בתשוה"נ שם דמאחר שבמדבר אין איסור מכח זה התיר להשתמש בחלב הבא ממשקים של עזים באופן שאין איסור רעיה באזור דבע"ח שבזמנינו שיש להם מקום קבוע לרעות אינו בכלל הגזירה ועי"ש מה שכתב לדמותו למקום מדבר ולזמן שרוב א"י גוים.

ולענין אם סוגר הבעל חי בבית הראה בתשובת הגרי"ש שם לדברי התוס' בב"ק ע"ט שגם באופן זה אסור ודלא כהרמ"ע מפאנו בתשובה סי' פה שהקל בזה אם נותן לה מזונות, ויש להוסיף דכן מבואר להחמיר בזה גם בסמ"ע סי' תט סק"א בשם הטור וכן בדוכב מישרים ח"ג סי' א סק"ד בשם הפסקי תוס' וכן מבואר ברשב"א ועוד ראשונים ובתי"ט ותפא"י, ודלא כצי"א ח"ז סי' כד שכתב דבשעת הדחק יש לסמוך על הרמ"ע.

ומ"מ אולי גם לדעת התוס' וסייעתם לא אסרו אלא בבע"ח שדרכו לצאת ולרעות אבל בע"ח שאין הדרך לגדל ממנו עדרים ולצאת עמו לשדות לא, ויש לומר דמאחר שצורת הרעיה בזמנינו היא לא על ידי הוצאתם למקומות רעיה שונים אלא סגורים במקומות פרטיים אינו דומה לנידון הרמ"ע שדחאוהו הפוסקים שאם סוגר הבע"ח ורועה בבית שרי אלא הוא נידון חדש במין בע"ח שאין דרך לרעותו בחוצות במקומות שכך הוא, דבזה לא גזרו כלל (והשתא אם נימא הכי יש מקום לטעון דגם הרמ"ע גופיה כך סברתו וממילא כבר אין להקשות ע"ז מדברי הראשונים שלא כ"כ).

ומסברא כך היה נראה יותר דמאחר שלא שמענו שגם בזמנם היו מגדלים עדרים של ארנבות ורועים בהם בחוצות א"כ לא גזרו אלא בבהמה דקה שבה דברו שהיו רועים בעדרים שלה בחוצות (ובאמת עיקר מה ששייך גידול עדרים והפקדת אדם על זה הוא בבע"ח העומדים לאכילה אבל בע"ח העומדים לנוי אדרבה הרגילות לפזרם ולסחור בהם בבודדים ואין רגילות למנות מי שישמור על ארנבות רבים כאלה).

וכן מצינו שכתב הסמ"ע בסי' תט סק"א וז"ל בטור סעיף א כתב דאפילו בבית אסור ואפילו אין הבהמה שלו דאין אדם חוטא ולא לו מ"מ כיון שדרך בהמה דקה לצאת ולהזיק גזרו מחששא שתצא בלי ידיעת הרועה ותזיק עכ"ל, ויש להבין בדבריו דמאחר שדרכה לצאת בידיעת הרועה חיישי' שתצא בלא ידיעתו אבל מה שאין דרכה לצאת שמא אינו בכלל הגזירה כלל.

ומאידך עדיין יש מקום לטעון דבע"ח שיכול להשמט ולברוח ולהזיק הרי הוא בכלל האיסור, דברש"י סנהדרין כה ע"ב כתב בטעם החילוק בין בהמה גסה לדקה משום שדקה יכולה להישמט, ואמנם דבריו של רש"י מוקשים מדברי הגמ' בב"ק שם שהובא שם חילוק אחר בין גסה לדקה, מ"מ עיקר דבריו אינם סותרים דברי הגמ' בב"ק שם דיש לומר שהאיסור הוא שמא תישמט ממנו ודמעיקר דינא היה חשש זה גם בגסה, אבל גם הרש"י יש לומר דהיינו דוקא אם יוצא עמה לחוץ שאז מצוי שיכולה להישמט.

ויש להוסיף עוד דבמתני' בב"ק שם מבואר דאין איסור בגידול עופות בא"י אלא תרנגולים

שביחא שאלות המצויות בהלכה

בירושלים, ונראה פשוט דהיינו משום שאין דרך לצאת ולרעות בהם הלכך לא גזרו בהם ולא הוצרכו לבוא לטעם דאין גוזרין גזירה וכו' ואדרבה אי משום הא מנ"ל דא"א להביא עופות מסוריא ואדרבה הם קלים מבהמה דקה.

אבל יש לדחות גם ראייה זו דאדרבה היא הנותנת שנזכר שם בסוגי' בהמה דקה וגסה ועופות ומשמע דאין עוד דברים אלא כל דקה הוא בכלל דין דקה וכל גסה בכלל דין גסה דלא פלוג, ויל"ע בזה.

היוצא מכ"ז דיש ההיתר של הר צבי להקל לגמרי בזמנינו אבל לא קבלו הפוסקים דבריו (הגרי"ש ותשוה"נ שם ועי' גם שה"ל שם), מלבד מה שיש מהראשונים שהחמירו בא"י אפי' בזמנם, וכמו"כ יש ההיתר של הרמ"ע מפאנו להקל כששומרה סגורה ומביא לה מזונות וגם זה לא קבלו הפוסקים היתר זה שמפורש בכמה ראשונים לא כך, אבל יש כאן ב' היתרים אחרים שיש לדון בזה, הא' שבב"ב אין מצוי כ"כ שדות מרעה של ארנבות, והב' שבע"ח זה גם אם נאמר שמוגדר כבהמה דקה מ"מ אין דרך לרעותו בחוצות ועכ"פ כיום ואינו ברור שהוא בכלל הגזירה.

ולכן א"א למחות ביד המקילים בזה מאחר דיש בזה צדדים שעושים כדין אבל עדיין לא נתברר לי אם ההיתרים מבוססים כל הצורך לסמוך עליהם לכתחילה.

השלמה לתשובה לענין גידול ארנבות

בדברי הגר"ש צביון (שאחר שיש תקנת פ"ת כל היישוב החדש כלול במנהג זה למחול על גידול בהמה דקה) יש להעיר שאינו מוכרח שהיישובים הסמוכים קבלו מנהגי פ"ת שגם לא נודעו ובקושי רב מנהגים משתמרים בזמנינו אפי' באותו הישוב עצמו, וגם הגרי"ש שהזכיר התקנה בפ"ת מ"מ למעשה נקט להחמיר בשאר מקומות, וכן בתשוה"נ החמיר בעיזים בראש העין.

*

השלמה לגבי הנידון אם מותר לגדל ארנבות מצד בהמה דקה

שוב נראה להביא ראייה לפו"ר להיתר גידול ארנבות ממה שדנו הפוסקים (עי' פר"ח סי' קיז סק"ב ופרי תואר שם וכה"ח ובינת אדם אות סד ועוד) לגבי גידול ארנבות במקום שאין עומדין לאכילה אם יש בזה איסור מצד מסחר בבהמה טמאה, ולא נחתו לזה מצד בהמה דקה, אם כי אין מזו ראייה מוחלטת מכיון דיתכן דלא מיירי במקום יישוב ישראל כמו בזמנינו, אבל סייעתא ודאי יש משם.

השלמה לתשובה בענין גידול ארנבות

בגוף הנידון אם ארנבות בכלל או לא אאמו"ר שליט"א העיר דלדעתו רק מה שמגדלים מהם עדרים וצריכים מהם חלב או צמר הוא בכלל זה (וז"ל נראה שכל גזירת בהמה דקה

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

רק היתה בצאן דהיינו כבשים ועזים שהיו שכיחים ביותר עבור החלב והבשר וצמר שלהם ומהיכא תיתי שאר בעלי חיים), ויעוי' בגמ' ב"ק פ ע"א כשם שאמרו אין מגדלין בהמה דקה כך אמרו אין מגדלין חיה דקה רי"ש אומר מגדלין כלבים כופרין וחתולים וכו' מפני שעשויים לנקר את הבית ע"כ ועדיין צ"ע אם מיירי לגבי חיה דקה הדומה לעיזים וכבשים וההיתר שנאמר לגבי המינים הנזכרים באיזה אופן נאמר היתר זה, ושם נזכר אפי' דבר שהוא לכאורה שרץ דאמרי' שם גם חולדות סנאים, ושם אינו שרץ ממש כדאמרי' בגמ' שם מאי שרצא דמתתאי שקיה, ויש מקום לפרש למה נקרא שרצא מאחר שאינו שרץ ממש משום וכו' ובתוס' שם משמע דיש ספק בזה אם הוא שרץ או חיה.

הגר"ש צביון העיר שבספר הזכרונות של סביו הגר"ק הובא בשם החזו"א דאחרי שהתיר השו"ע הו"ל כעין מחילה לעולם עכ"ד, והוא מחודש קצת לומר שיש מקום לבסס היתר על דברי השו"ע גם במה שמבואר וברור בדבריו שאינו מותר, והוסיף הגר"ש הנ"ל דאחרי ההסכמה בפתח תקוה נתייסד כך המנהג ביישוב החדש ועדיין יל"ע דהרי רובא דעלמא אין מכירין תקנות פ"ת.

לגבי הנידון אם במקום הנשמר יש דינא דבהמה דקה או לא, יוי' שם דידן מאי א"ל דידן קא מינטרא להו חובה א"ל חובה תקברינהו לבנה וכו', ומשמע שם דפלוגתא דאמוראי שם אם מהני שמירה כדי להזהר בזה וגם עי"ש בתוס' דמשמע דהמחמיר שם בגמ' קאמר שהצד לפטור בזה הוא רק אם יש שומר צמוד כל הזמן שהוא דבר דאינו שייך כמבואר שם.

ויש לציין בזה לדברי הפלא יועץ ערך בעלי חיים שלא לגדל בע"ח שלא לבוא לידי צעב"ח.

אבל על אביו שצריך שיגער בו חבירו כדי שיוכל להסתפר האם מהני גערת אשתו וקטן ושומה וגוי והאם מהני שגוערים בו בטלפון

לכבוד הגאון המפורסם וכו' רבי מתתיהו גבאי שליט"א

מאחר שרצונו זהו כבודו אכתוב הנלענ"ד בזה.

אע"ג

דמצינו כמה פעמים שאשתו כגופו מ"מ מסתבר דלא נאמר לענין כזה, דהגע עצמך האם מותר לצער אשתו משום שהיא כגופו והוא מוחל לעצמו, דהרי להדיא אמרו לעולם יהא אדם זהיר בדמעת אשתו, וגם יש לה דיני ממונות שהוא חייב לה ומוציאה מידו בב"ד, א"כ לענין דברים שמקפדת לא שייך לומר אשתו כגופו, וכ"ש שנוגע לה יותר משאר חביריו, ולענין כמה דינים מצינו דחשיבא כבאה מחמת טענה כנגד בעלה, ולכן גם לענין גערה יכולה להקפיד

שביחא שאלות המצוות בהלכה

בזה וחשיב גערה.

ויש לציין שהרבה מהדברים שחידשו הפוסקים לענין אשתו כגופו הם דברים שלקולא וגם הרבה מהדברים הם דברים שיש להם פטור אחר גם בלא אשתו (כגון בנר חנוכה מצינו פטור אחר עכ"פ מכלל חיובא גם בלא שהיא אשתו אם היא מבני ביתו וכן במשלוח מנות יש דעות בפוסקים דמי שסועד אצל חבריו הוא עצמו ג"כ נפטר במשלוח מנות אע"פ שהוא לא שלח דבר ויש מקום לטעון דגם אשה שסועדים משלה ומשל בעלה יחד חשיבא כבעלת הסעודה שאוכלין משלה והוא כעין פטור זה וכן שיש צד רחוק ודחוי בפוסקים לענין לה"ר דחשיב אשתו כגופו היינו משום דהותר לתועלת, וע"ז הדרך), אבל יש לדון בכל ענין לגופו, דבמצוות חיוביות רובם ככולם אין אדם מוציא אשתו במה שהוא עושה וגם לא מחייב אשתו בחוב שהביא על עצמו אע"פ שאשתו כגופו.

ועי' באו"ז הל' אבלות סי' תמו בסופו שכ' הלשון בשם הירושלמי ברם הכא עד שישלח פרע או עד שיגערו בו חבריו וקרוביו ע"כ.

אם כי ראיתי די"א דלא סגי בגערת אדם אחד, ויל"ע לדינא.

ויש לציין בכל הנ"ל דלדעת הרי"ד בתשובה סי' עז ומייתי לה בברכ"י ביו"ד שם סק"ב אין הגערה המתרת אלא שיעור המתיר שאם שהה שיעור המתיר אותו סגי בזה גם בלא גערה (וכן הובא בדעת שם), וכע"ז כ' האו"ז שם תוך דבריו וז"ל והא דמסיק או עד שיגערו בו חבריו אין הפי' עד שיגערו בו חבריו דהיינו שיאמרו לו בפ"י אלא שיגדל שערו עד שיהיה משונה מחביריו שראוי לומר לו כמה זה משונה הלכך מותר אתה לספר כדרכך היתר גמור וכו' עכ"ל.

וגם רמ"א שם הביא בזה דיש בזה דעות מה הוא השיעור של יגערו בו חבריו ונוהגים ג' חדשים ואינהו נוהגים יב"ח, [וצאמרוניס הוצאו היתרים שונים בזה במקומות שהשיעור הוא צפחות מכך עי' צפת"ס נסח החמ"ס וצדעת מורה], ופשטות דעתו כהפוסקים הסוברים דיגערו בו חבריו הוא שיעור פרע וכפשטות ל' הירושלמי המובא בא"ז שם (אלא דבירושלמי שם משמע דהם ב' מתירים וברי"ד משמע דהם מתיר אחד וקצת משמע כן גם מלשון האו"ז המובא בסמוך להלן וי"ל שיש לו ב' דרכים לשערו), ושור"ר שגם בקצש"ע סי' ריא סי"ב נקט כן דא"צ שיגערו בו חבריו.

ודלא כמו שיש שלמדו דבעי' גם ג' חדשים וגם שיגערו בו חבריו (עי' הלק"ט ח"א ס' קיג ומיהו עי"ש בהלכה רווחת שכ' לתרץ דבריו כדברי שאר פוסקים) ואותם שלמדו כן אולי סברו דג' חדשים הם מנהג בעלמא דממ"נ אם הם מדין שיעור גערה לא הוה צריך גערה אחריהם ואם הם משום דחיישי' שגערה קודם זמנה אינה גערה לא הוה סגי בג' חדשים נמי כיון דבעי' גערה בזמן גערה, אבל זה גופא מנ"ל דבעי' גערה בזמן גערה דהרי בעי' או גערה ממש או זמן גערה דזה פי' דין גערה לדעות אלו, אבל מהיכי תיתי דבעי' גערה בזמן

ואמנם סתימת הרמב"ם והשו"ע דבעי' גערה ממש ולשון תוספו' ושיאמרו לו צא מעמנו או עכ"פ שיגערו בו כלשון גמ' ורמב"ם ושו"ע, מ"מ בעי' גערה או מעין זה וכן דעת אלו פוסקים המובאים בב"י סי' שצ דאחר ל' יום סגי בגערת חבריו, וכן מדברי כמה אחרונים ברכ"י שם סק"ג אלו הסוברים דמהני גערה בביום ל' עצמו או אפי' תימא ביום ל"א (ועי' מהר"ש אייגר שם סק"ג וסק"ה), אע"ג דמשמע בגמ' שעל אביו ואמו הוא יותר משאר מתים מ"מ כשגערו בו סגי כשאר מתים (אלא שבדוחק יש ליישב דאם גערו בו הוא סימן ששערו מגודל פרע).

וגם אשכנזים יכולים לסמוך בזה על השו"ע מעיקר הדין כמ"ש במשנ"ב סי' תקמח סקל"ד (ועי' אג"מ יו"ד ח"ג סי' קנז), ובפרט אחר שנתבאר דהרמ"א בא גם להקל לומר דאחר ג' חדשים כבר עבר שיעור גערה למנהג הראשון שהביא א"כ יש לומר דלא בא להחמיר, וגם האו"ז לא בא להחמיר בדבריו אלא להקל כמבואר שם בביאורו דברי הירושלמי דאם גוערים בו חבריו הר"ז כמו שמשלח פרע שהוא אחד מן ההיתרים (אולם להמנהג שהביא הרמ"א שלא לגלח יב"ח יש לדון בזה דהרי מנהג זה ע"כ מחמיר יותר מן הדין דהרי אחר יב"ח אינו אבל כלל וע"כ דאין זה שיעורא ודוחק לומר משום דאין אנו בקיאים וגם ממש"כ שיש להקל באופנים שהזכיר שם יש קצת משמעות דמנהג יב"ח אינו מתיר בגערה כל דהוא אבל בגערה שנוגעת לכבוד הבריות לא גרע מהצרכים שהזכיר שם ויל"ע).

וכן מבואר בכמה אחרונים דסגי בגערו בו גם תוך ג' חדשים אם כי בשם החזו"א והגר"ש"א הובא דלכתחילה ראוי להחמיר בזה (עי' הרחבת דברים בזה בשו"ע הוצאת דרשו בלאסוקי שמעתתא הערה 22 ואליבא דהלכתא שם אות יד), אם כי כמו שנתבאר דעיקר הדין בזה כשיש גערה גמורה להתיר בזה קודם יב"ח כמשמעות הירושלמי ואו"ז ובזה לא תקשי לשון הרבה פוסקים שהביאו בסתמא הך דינא דיגערו בו חבריו אם לא מצד מנהג כמשנ"ת.

והאחרונים שהחמירו בגערה תוך ג' חדשים אולי יש ליישבם כהרי"ד אבל יל"ע אם הרי"ד באמת אמר דבריו לחומרא שלא להחשיב גערה (באופן שיש גערה אמיתית ויש טעם לגעור) דלכאורה מפשטות הגמ' נלמד דגערה מהני ויש בזה סברא כמשנ"ת, וא"כ יש לטעון דכל שיש גערה עם טעם לגעור הוא גילוי מילתא שהגיע זמן ההיתר אע"פ שלא עבר כך וכך זמן, גם אם מצד הזמן בלבד היה מקום לאסור, וצל"ע בזה.

ויש להוסיף עוד דכל שיודע שהגוער בו לא אכפת ליה כלל ועושה כעין גמ"ח אינו מחזור כלל לדינא דמהני כדין גערה ובפרט אחר לשון התוס' שיאמרו לו צא מעמנו ושומר נפשו לא ימהר לעשות מעשה אחר גערה כזו.

ע"ד שאלתכם על קטן ושוטה לענ"ד אינו שייך לנידון האחרונים לגבי רעהו במשלוח מנות

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

דשם יש צד שהוא נלמד מלשה"כ כשאר גזה"כ משא"כ כאן הוא ענין של כבוד הבריות וצורך העולם של האבל ושל חבריו ואין בזה דין של רעהו, ולכן אם הקטן הוא בא באנשים ויש ממנו חוסר נעימות ובושה שמקפיד וגוער לכאורה סגי בזה, משא"כ שוטה אפשר דלא קאי בשטותיה ולא אכפת ליה מיניה וגם אין לו קפידא גמורה אבל הכל לפי הענין דיש כמה דרגות בשוטה.

ואין להקשות למה שוטה גריע מקטן כיון דלתרויהו אין דעת דבכ"מ מצינו שקטן חריף עדיף משוטה וכן לעדות אשה הוכחתי מתשובה אחרת דקטן עדיף משוטה ומ"מ להרי"ד הנ"ל בעי' שהקטן יאמר כן דרך חכמה ושיש לו טעם לטעון כן לא דרך שטות ובאמת להרי"ד אפשר דלא תליא באמירה כלל אלא עכ"פ להחולקים צ"ל כן.

ע"ד שאלתכם אם יכול לבקש מאדם שיגער בו ועי"ז יוכל לספר ראשו, וכת"ר ציין שמצא בזה מחלוקת אחרונים, כבר מילתי אמורה בסמיכות להלן (לענין אם מהני שגוערים בו בטלפון) דלענ"ד גערה צריכה להיות גערה כשמה ולא דין אמירה כמו התרת נדרים או כדיני מחילת ממון, ועי' גם בשו"ת מהרש"ג ח"ב סי' ריד ג"כ מה שהעיר שאינו מועיל אם מבקש להדיא מאחרים שיגערו בו.

ולשאלתכם לגבי גוי הנה משמע בדברי מור"ם ביו"ד סי' שצ ס"ד דבמתנוול בין הגויים שרי אפי' להנוהגים שאין מסתפרין כל יב"ח אעפ"כ זה מתיר א"כ כל שכן מעיקר הדין שמסתפרין משיגער בו חבריו דמתיר אם מתנוול בין הגויים וכ"ש אם גוערין בו (ועי' גם שו"ת מהרש"ג שם וכן הביא בספר המכתם מו"ק כב ע"ב די"א שגויים גם מהני גערתם).

ולגבי שאלתכם לגבי טלפון נראה שאם גוער בצורה שיש בה גערה כיון שפוגשו בקביעות מועיל אמירה גם בטלפון.

דהנה אם אדם אינו פוגש את חבריו ומתקשר בטלפון כדי לגעור באבל שיסתפר (או בשאר הלשונות המובאים בפוסקים) נראה דמחזי כחוכא ואיטלולא דהרי תנאי ראשון בהא דיגער בו חבריו שתהיה גערה כשמה ולא דין אמירה בלבד, וזה גם בלא לבוא לנידון הגדרת האמירה בטלפון.

אבל אדם שפגש את חבריו ויפגוש חבריו בקביעות או עכ"פ בקרוב וגוער בו שיבוא לפניו כשהוא מסופר ושמפריע לו שיבוא מנוול שיער נלענ"ד שאין בזה חסרון אם האמירה נעשית דרך הטלפון או לא, דלענ"ד אין בזה דיני חלות אמירה כשאר דיני אמירה אלא כל שיש כאן פעולה השוה לאמירה סגי בזה.

במה שהביא בספר חסידים באשה שנענשה בשיצאה לקדושה מבית הכנסת מה הביאור בזה

יש ביזיון גם במה שאינו מחוייב מן הדין כמבואר בבה"ל לגבי יציאה
בקריאה"ת למי שכבר שמע קריאה"ת.

ביציאה

למה אין חוששין מדינא לדברי המסכת סופרים שנשים מחוייבות בקריאת התורה

אם כוונת המ"ס לחיוב גמור, ומ"מ אין פוסקים כמדרש כנגד הפוסקים כמבואר
בדברי הפוסקים ביו"ד סי' רמו סכ"ג בנו"כ שם, וכן מסכת סופרים בימי
אחרונים נתחברה ולא הובאה בתלמוד כמ"ש בהרא"ש בהל' ס"ת מהלכות
קטנות סי' יג, וגם פשטות הסוגיות ולמדתם אותם ולא בנותיכם וכן דינא
דחייבות בתפילה בלבד דרחמי ניהו משמע דלגמ' דידן אין חייבות בקריאה"ת
ובפרט שאינו ברור שיש חובת יחיד בזה.

יל"ע

השלמה לתשובה על נשים בקריאת התורה

יש להוסיף דכמדו' גם אינו ברור שהמסכת סופרים מיירי על נשים בביתם דשמא מיירי רק
בנשים שבבהכנ"ס שנתחייבו משום ביזיון אם יצאו אפי' בין גברא לגברא כיון שלא שמעו
כלל או משום חובת ציבור, משא"כ בביתם שמא אינן מצוות לבוא.

שו"ע או"ח סי' שכו ס"ג

או"ח סי' שכו ס"ג, ומימיו נשפכים לעוקא שבקרקע, נקט הכי משום שאם
נשפכים לכלי או שהוא עצמן קולטין לכלי בלאו הכי אסור אפי' היו חמי
טבריא עצמן כמבואר לעיל בס"א.

שו"ע

האם יש לחשוש לקשר של תפילין עם רצועה אחת הפוכה כשיטת מחשוף הלבן

לענ"ד

א"צ לחשוש לזה, דמאחר שהרבה ראשונים כתבו איך לעשות הקשר באופן שניתן שפיר להתפרש בלא שום דוחק כמו שנהגו ונוהגים בהרבה מקומות בעולם לעשות הקשר המרובע הרגיל כידוע, הלכך אמרי' כאן נמצא כאן היה, ובודאי מה שכתבו איך לעשות הקשר הוא כמנהג זה, ובכל הראשונים שכתבו היאך לעשות הקשר לא היה מהם מי שלא כתב המרובע, גם שכולם קראו לו דל"ת משום שכך היה שמו מלפנים בכל תפוצות ישראל מאיזה טעם שיהיה (והיה מן הדין להאריך בזה אבל מאחר שכבר הביא הרבה בזה בספר פרי אליעזר באר היטב לא אכפול הדברים), ואינו מסתבר שכולם התכוונו למנהג אחר עלום ומחודש שלא שמענו ממנו עד כה בעוד שבעשרות מקומות בעולם נהגו במרובע הרגיל ממזרח וממערב ומצפון ומזרע.

והאמת שלפני יותר מעשר שנים חידשו שני אברכים יקרים בשכונת רמות פולין (והם הרב פנחס איתן והרב שטיינר) לפרש כל דברי הראשונים הנ"ל לענין קשר שהוא משולש שיותר דומה לדל"ת מהקשר המרובע, וכ"ז ג"כ משום שהוקשה להם מאוד מה שהראשונים הנ"ל כתבו שהוא דל"ת ולכן הוציאו מדעתם קשר חדש שהצליחו לפרש בו דברי הראשונים הנ"ל ומאז נשתקעו הדברים ולא שמעתי מדבריהם שוב אחר כך, כי באמת הוא תמוה מאוד דהראשונים הנ"ל כתבו בדיוק סדר עשיית הקשר כמו שנהגו בעשרות מקומות בעולם, והקשר המשולש הנ"ל לא נהגו בו בשום מקום, ויש להוסיף עוד לחדד הדברים דגם הראשונים גופיהו לא בהכרח שכתבו מסברא מסוגיית הגמ' דמרובע הוא הקשר הנכון אלא כתבו המנהג והמסורת שהיה ידוע להם, וזה מה שנודע הרבה שנים גם אחר כך, וממילא אין מקום להמציא בדבריהם קשר חדש אחרי שיש מנהג נפוץ המתפרש שפיר בדבריהם באופן אחר.

והנה הדוחק של שני בעלי הקשרים המחודשים הנ"ל הוא שבכל הראשונים נקרא הקשר שלהם דל"ת ולכן לא היו יכולים לפרש שכוונתם למרובע, אולם לענ"ד אחרי שמצינו הרבה ראשונים ואחרונים שיש בדבריהם משמעות חזקה שקראו למרובע דל"ת מאיזה טעם שיהיה שוב אין קושי כלל, דזה היה שמו הידוע והמקובל בכל תפוצות ישראל, והשאלה למה נקרא בשם זה אינה שאלה הנוגעת להלכה.

ויש להוסיף עוד דהפירוש דנוייהן לבר דפרש"י והרא"ש משמע שהיה צד

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

שכולו נוייהן שהיה לבר, והוא היה צד שנראה כעין דל"ת, ולא שהיה יוצר חלק ממנו שנראה כעין דל"ת והוא לבר. ואין להחמיר כדעת רב בעל מחשוף הלבן גם לא בתורת חומרא, דאדרבה אם מהפך חלק מן הרצועה יש בזה גנאי דר"ה אתהפיכא ליה רצועה ונתענה וכל מה שהוא בכלל הקשר יש לחשוש דאתהפיכא ליה רצועה מקרי, ומלבד מה שמשנה מצורת הקשר שנתנה למשה מסיני שהוא מעכב לדעת רבינו שמחה המובא באו"ז ומלבד מה שמפסיד בזה ענין ב' דלתית"ן המובא במקובלים לפי מה שביאר בשו"ת הרי"ט וייל בן בעל הקרבן נתנאל.

השלמה לתשובה על שיטת מחשוף הלבן בקשר של תפילין

יש להוסיף דיש כמה מילות בלשונות שלנו שזר לא יבין, כמו לשון שיעור שהכונה לרב שמלמד תלמידים, זר יחשוב שיש שיעור של זמן או של בני אדם כדי שיבוא לכלל שיעור, וכן מיטה של מת זר יחשוב שיש הקפדה שתהיה הולכת מת דוקא במיטה, וכן בפוסקים בהרבה מקומות נזכר הלשון הקורא בתורה כשהכונה רק למברך הברכות ולא לבעל קורא כלל וזר לא יבין זאת (והרחבתי בזה בתשובה לגבי מי אומר חזק ונתחזק), וכן הלשון 'כולל', וכן מה שקורין לכותל הכבוד (או לרוח שמתפללין לשם) מזרח אע"פ שבחלק ממקומותינו אינו מזרח וכן מה שקורין לרוח מערבית בשם מעריב אע"פ שעיקר התיבה באה מברכות של תפילת ערבית, וכנ"ל יש הרבה לשונות שנשתקעו שהכונה לענין אחר לגמרי ובפרט והמפורסמות אינן צריכות ראייה דלשונות וכינויים כאלו היו בכל הדורות ובכל המקומות בכל מקום לפי עניינו.

ועד"ז יש להבין שכבר נתברר להדיא בהרבה לשונות פוסקים ראשונים ואחרונים דכינוי דל"ת הוא כינוי לצורת הקשר של ד' ריבועים, והאריכות בזה הוא אך למותר אחרי שהרבה מהלשונות הובא בספר פרי אליעזר על קשר של תפילין, בין הראשונים שהזכירו צורת הקשר עד שפירשו שהוא "כמין דל"ת" למרות שיוצא מרובע, ובין הראשונים שהזכירו "מרובע כמין דל"ת" או "מ"ם כמין דל"ת", ובין המפרשים שהזכירו היאך נרמז הדל"ת בד' ריבועים, ויש עוד לשונות שלא הובאו שם, אבל זה ברור שכך היתה צורה זו נקראת בקרב הקהילות בחו"ל "דל"ת" ולא עוד אלא שמקורב זה כמה שנים מצאתי איש אחד שבא מקהילה בחו"ל וכמדומה שעדיין קורא לד' מרובעים דל"ת באופן פשוט כמו שזה תיבה בלשון שלו ולא בכינוי כלל, והרבה לשונות מוקשים בפוסקים מתיישבים לפי יסוד זה.

וגם לשון המשנ"ב ס"ס לב ס"ק רלג כידוע תמוה מאוד בניד"ד שהוא סתור מיניה וביה כמו שהעירו בהרבה חיבורים אבל אם נפרשנו ע"ד האופן שנתבאר כל דברי המשנ"ב בזה מיושבין כמין חומר דוק ותשכח.

שביחא שאלות המצויות בהלכה

וכמובן שגם עיקר תמיהת הרב מחשוף הלבן ושאר החכמים הנזכרים בפנים התשובה מיושבין לפ"ז.

ולפני כמה שנים אמר לי הרב בעהמח"ס "קשר הדל"ת של תפילין" דאפי' אם יהיו כמה עשרות ראשונים שכ' דהקשר שהוא מרובע מ"מ יש מ"ח ראשונים (וה"ה יותר) שהזכירו שהקשר הוא דל"ת, ולהמבואר זה אינו נידון כלל דכל הראשונים שהזכירו שהוא מרובע הם עצמם הזכירו שהוא דל"ת.

וכבר דור אחד לפני בעהמח"ס הנזכר היה הרה"ג שרגא פייבל פרנק מעיה"ק ירושלים שג"כ כתב חיבור בזה שלדעתו צריך דוקא דל"ת ולא מרובע וכסימוכין לדבריו הביא כל לשונות הראשונים המובאים בב"י סי' לב שכתבו ש"יוצא כמין דל"ת" ומזה הסיק שהוא דל"ת, ומכח זה הושיב ע"ז מושיב ב"ד לפסוק לדינא שכל מי שעושה קשר מרובע הוא מנהג רע ואף נקט שהוא קרקפתא דלא מנח תפילין, כמבואר בספרו שם, ולא טרח כלל לבדוק סדר עשיית הקשר בכולם שהוא יוצא מרובע וא"כ מה שהוא מעתיק מלשונותם שהוא יוצא כמין דל"ת התכוונו לענין אחר לגמרי ממה שהבין וכמשנ"ת.

*

עוד השלמה לתשובה בשיטת מחשוף הלבן

מה שכתבתי בהשלמה הקודמת דיש פוסקים שקורין למרובע דל"ת אע"פ שאין בו דל"ת אינו סותר דאף לשיטתם בגמ' רמזו הדל"ת בקשר זה, ועיקר דברינו בא לומר דבתורת דיבור ושיח לא היה שייך לקרוא לזה דל"ת מלבד אחר שכך נקבעה מילה זו בשפת הפוסקים, אבל לענייני רמזים וכיו"ב בודאי שייך לקרוא לזה דל"ת וכמו שכבר האריכו בזה רבים (כגון בשו"ת רבי ידידיה טיאה ווייל ועוד).

*

עוד השלמה על שיטת מחשוף הלבן בתפילין

בפנים התשובה נזכר דלשי' האו"ז ששינוי בצורת הקשר מעכב ה"ה אם יעשה כשי' המחשוף הלבן לכאורה יהיה פסול, אם כי יש לציין דלגבי עניבה יש פוסקים שלמדו מהגמ' בעירובין דשרי, ולשיטתם שינוי קל בצורת הקשר אינו לעכב [והוא נידון צפני ע"מ מה מוגדר כשינוי קל], אבל באו"ז גופיה סי' תקסו תפס הסוגי' דעניבה באופן אחר שאינו משנה הקשר אלא רפוי עי"ש, ודעת כמה פוסקים למסקנא לפסול עניבה בתפילין, ועי' משנ"ב סי' שא בשעה"צ ס"ק קצו, ועי' בפרי אליעזר עמ' תקלו ואילך באריכות דברי שיטות הראשונים והפוסקים בנידון זה, ועכ"פ האו"ז נתבאר ששינוי בצורת קשר פוסל אפי' שינוי קל..

שכיחא שאלות המצוות בהלכה

מכתב לרה"מ"ח מחשוף הלבן

נתקבלתי חיבורו ועברתי על החיבור וניכרת עמלו ויגיעתו בסוגי' זו ויש"כ.

הנני לבקש מחילתו במה שכתבתי כמ"פ דלא כמ"ש כת"ר כי כך הוא הנלענ"ד דלא מסתבר לבאר דברי הקדמונים שהיה להם מנהג קשר אחר שאינו ידוע מן המנהגים הידועים לנו בלא שיהיה הכרח ברור המספיק לענ"ד המכריח לומר כן, כי איך נתחלף המנהג לגמרי בלא שנשאר שריד מהמנהג שלהם וכ"ש אם גם נימא שהם לא נהגו ולא סברו משום מנהג מהמנהגים שלנו, ועכ"פ זה בודאי שלא שייך לענ"ד לומר שמזמן הגאונים והשימוש רבה עד זמן רש"י ועד זמן המהרי"ל והמג"א הכירו בכל תפוצות ישראל קשר שלאחר מכן פתאום פג ונעלם מכל המדינות ומכל מקום שדבר המלך ודתו מגיע ואיננו ולא נודע מקומו איה, והנלענ"ד כתבתי ולבי אנסני לכתוב כן ומיני ומיניה יתקלס עילאה.

להלן כמה הערות על החיבור של כת"ר:

לענין מה שיש מקום להעלות צד בדעת רש"י דהחילוק בין הפירושים ברש"י אם הדל"ת בלבד מתוך הקשר הוא לצד חוץ או כל הקשר או כל הרצועה, לענ"ד הוא דבר שאינו מסתבר מכמה טעמים שחלק מהם כתבתי בפנים המאמר ואחזור עליהם שוב:

(א) לא מסתבר דרש"י הכיר קשר שאף אחד לא ראינו שהיה לו ובשום מקום לא ידוע לנו שנהגו כן (היינו קשר שרק חלק מהרצועות הפוכות לצד חוץ) כל שאין בידינו הכרח מספיק המצדיק לחדש כן, וזהו עיקר ההכרח לענ"ד שלא לבאר כן בכונת רש"י, וכל שאר הדברים דלהלן הם כיהודה ועוד.

(ב) לא משמע דיש חילוק בין הפירושים ברש"י בצורת הקשר והוא דבר דחוק מאוד (גם אם נימא דיהיה כשר מצד הדין בדיעבד לפרש"י מלבד מה שיש כאן רצועה הפוכה כמשנ"ת בדברינו בתשובה ומלבד מה שמשנה מצורת הקשר המקורית).

(ג) המשמעות בפוסקים שקראו דל"ת לצורת הד' ריבועים וממילא מש"כ שיהיה המקום שנראה כעין דל"ת לצד חוץ א"צ לדחוק כלל דהכונה לחלק מהקשר, ויש להוסיף עוד דלכך כ' רש"י שנראה כעין דל"ת ולא צורת הדל"ת כמו שרגילים לומר לענין שי"ן של תפילין דלא אמרי' "שנראה כעין שי"ן".

(ד) מלבד זו המשמעות ברש"י על המקום שנראה כעין דל"ת הוא על האזור והצד שנראה כעין דל"ת להפכו לצד חוץ ולא שחלק מהרצועות הקשר יטלם במקומם בקשר ויהפכם לצד חוץ, ומלבד זה דוחק לפרש ברש"י שיהפכנו לצד חוץ בסדר עשיית הקשר עצמו אלא כמו שמקובל לבאר שהכונה שיסדר ויהפוך את הקשר לצד חוץ.

(ה) איתהפיכא ליה רצועה לא משמע שטעה בסדר עשיית הקשר אלא שמעצמה נתהפכה

שביחא שאלות המצויות בהלכה

רצועה לאחוריה וכך מתפרש הלשון לאו אדעתאי לפי פירוש רש"י בכמה מקומות לא שמתי לבי אבל לפי פירושכם ברש"י דלעיל הפשטות של ההיפוך הוא שלא החזיר הרצועה בהיפוך כפי הצורך בעשיית הקשר דהרי זה באו ללמד כאן בסוגיא והוא לא יתכן כן, אם כי אינו מוכרח דיש מקום לפרש גם לפירושכם דכל הקשר כולו אתהפיק.

ו) מש"כ רש"י שיהא ניכר הדל"ת לצד חוץ יש להעיר דלפי הראשונים שסוברים שאין דל"ת ממש אלא צורת כשר ידוע כהאו"ז בשם רבינו שמחה ופשטות דעת הרמב"ם הנה אין ענין שיראה דוקא הדל"ת לצד חוץ אלא הצורה הנקראת דל"ת תהיה לצד חוץ, וגם רש"י מיירי על אותה הצורה הנקראת דל"ת שתהיה נראית לצד חוץ גם אם נימא דמסכים שבדיעבד כשר בכל צורת דל"ת אחרת שתהיה נראית לצד חוץ כמו שיש שטענו כן.

לענין דעת המג"א בסי' כז סקל"ב מאחר שנתברר שבלשון הפוסקים נקרא צורת המרובע בלשון ד' א"כ מש"כ ד' מב' צדדים הכונה לקשר העשוי מרובע מב' צדדים שיש קצת שנהגו בו והמג"א בא לאפוקי מזה וק"ל.

ולענ"ד הפלוגתא בין דעת המג"א לדעת הדגמ"ר הוא דלהמג"א עכ"פ לכתחילה יש לעשות כצורת הקשר המקורי (בין אם נימא דחשש דלהחולקים על רש"י ס"ל כהאו"ז אף אם לא היה האו"ז לפניו ובין אם נימא דבין לרש"י ובין להתוס' סבר דלכתחילה ראוי לעשות הקשר בלא שינוי), ואילו להדגמ"ר לא אכפת לן דהעיקר שבצד החיצוני יהיה הקשר כצורתו המקורית [ואפשר גם כעין צורתו המקורית מהני לשיטתו ולא גילה דעתו בזה].

ואולם באמת כבר דעת הב"י בסי' לב בשם הא"ח והרי"א שא"צ שהקשר בצדו הפנימי יהיה כצורתו המקורית, אבל אין להקשות מזה על המג"א דהשינוי שלהם מהמקור (כדי לבטל צורת שתי וערב כמבואר שם) הוא שינוי שאין בו משמעות בכפילת רצועה אחת ומלבד זה הוא גם נעשה לצורך, משא"כ העושים הקשר המרובע מבחוץ ומבפנים הוא שינוי משמעותי וגם הוא שינוי שאינו לצורך, ולכן השיג ע"ז המג"א.

לענין דעת התה"ד לענ"ד הוא תעלומה שאין בידינו יישוב מוחלט לבארו כיון שמבין עשרות ראשונים שידוע לנו בבירור מה היה להם משמע שהתה"ד יחיד בזה כנגדם שברור לכאורה שהיה לו אחרת [ולא אחרין בזה מאחר שנתצארו דברי הראשונים באריכות צספר פרי אליעזר, ורק אצ"ן שקציעה זו מתצטקת על מה שכבר נתצאר בדבריו כמ"פ צביאור הציטוי דל"ת בלשון הפוסקים], ולא נראה ליישב שקורא למרובע ד' (למרות שיש פוסקים שכן קראו כן כמשנ"ת) כדמוכח בסוף דבריו דאדרבה בא לאפוקי מזה.

ולכן אמנם מחמת הקושי שיש בזה מחד גיסא א"א לדחות לגמרי את היישובים שיש שכתבו בביאור דבריו כדי ליישבו עם המרובע שהיה ביד הראשונים (עי' פרי אליעזר), אבל מ"מ לענ"ד הדבר נוטה דהתה"ד היה לו הקשר הדל"ת המצוי כיום וגם משמע שם שבא לאפוקי ממנהגים אחרים שביארו ענין הדל"ת באופנים אחרים והרי המנהג הכי מוכר בזה הוא המרובע, ואף שבזמן הראשונים לא מצינו מי שידוע בבירור שהשתמש בקשר

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

הנפוץ מלבד התה"ד מ"מ שבקיה לתנא דדחיק ומוקי אנפשיה ואפשר שהקשר כבר מוכן היה אימת שהוא היכן שהוא, בפרט שטבע העולם לרצות דל"ת ממש כמו שראינו בעינינו בדורות האחרונים, וצא ולמד שאף קשר שהבינו בזוהר חדשו המקובלים במשך הדורות, ואינו מן הנמנע שכבר בימי המהרא"י היה לפני המהרא"י הקשר דל"ת הנפוץ שהוא דל"ת ממש כפשטות הלשון ועם הזמן נתפשט יותר, אבל אינו מצד הדין לדעת שאר הראשונים ואכמ"ל, אבל לא מסתבר לחדש מדעתינו קשר שלא ראינו בשום מקום ולומר שזו היתה דעתו.

ובענין ההכרעה בדעת התה"ד אפשר להותיר הספק בצ"ע במצב פתוח ולא פתור, מכיון שיש כאן תמיהה רבתי ואין בידינו די נתונים לדעת בבירור גמור מה היה לפניו וממה בא לאפוקי, ואם בדק את סדר העשייה שבשימוש רבה ושאר גאונים וראשונים, אבל אם כנים הדברים עכ"פ יש כאן עוד לימוד זכות על המנהג הנפוץ כיום אחר עוד כמה צירופים (והיינו בסך צירוף כמה דעות יחידאות, דהיינו פשטות דעת רש"י שמעכב רק צורת אות דל"ת משום שד"י, בהנחה שכל דומה לדל"ת כשר, אף שכמעט כל הראשונים נקטו דל"ת אין בו קדושה וכן פסקו השו"ע והאחרונים שהרצועות תשמישי קדושה ולא קדושה עצמה כמשנ"ת בתשובה אחרת, ובצירוף שי' בעל העיטור והארצה"ח שכל קשר כשר, וכן בצירוף צד זה בדעת התה"ד אף שהוא דחוק מאוד לדינא מאחר דבסדר עשיית הקשר של כל הגאונים והראשונים לא נתבאר כן והוא לכל היותר מחלוקת בבירור המציאות, מ"מ הואיל ונפיק מפומיה דמר אחד מגדולי פוסקי הדורות וצ"ע, ולענין אם שייך לצרף גם השיטות דתפילין אינם חיוב בכל יום או בכל רגע הרחבתי בתשובה אחרת דכל הראשונים והפוסקים כמעט פליגי על שיטה זו, ומ"מ בשביל לימוד זכות בודאי סגי בכ"ז).

ובתשלום הדברים אציין שלפני למעלה מעשור השתדלתי וניסיתי ברצות ה' להקיף דברי הפוסקים בענין צורת הקשר של תפילין וכבר שלחתי הדברים להקלדה, ואחר שהראוני שעומד לצאת לאור החיבור פרי אליעזר המקיף הנושא בהרחבה כל הצורך גנזתי המאמר מאחר שכבר לא היה בו צורך.

צואה במקומה בלי ממשות אלא גזן בלכד האם חשיב משהו או לא

מהמבוא

בסוגיות שבשבת א"א להכניס יותר מג' אבנים בלא היתר להכניס יותר מזה, כמדומה שאין לך ראייה גדולה מזו שרק ממשות צואה אוסרת, שהרי באבנים אין שייך לנקות שומנים כליל ולכלוך בלא ממשות אלא רק ממשות בלבד וכ"ש ג' אבנים בין אם נפרש מקורזלות חדודות ובין אם עגולות, ומה שנזכר בפוסקים ענין ליתן מים בגמ' לא נזכר דבר מזה ולכאורה הוא לרווחא דמילתא, וכע"ז ראייתי בשם הגר"ח"ק, ויש להוסיף עוד דצואה שאין בה שום ממשות אלא גזן כל דהוא שצריך הרבה להתאמץ להסירו קצת דוחק לומר דחמיר מצואה יבשה בעין שאינה אוסרת כשהגיעה לשיעור שאינה אוסרת, וכבר האריכו האחרונים להקל בהגדרות אלו כל אחד לפי דרכו, עי' דברי חיים ואשל אברהם מבוטשאטש וקריינא דאגרתא (עי' דעת נוטה מש"כ בזה ודוק) ובהרחבה בשו"ת קנה בושם.

השלמה לגבי נידון הגדרת נקיות בבית הכסא

העירני הרב בן פורת דיש בנ"א שהמבנה אצלם הוא פנימי שאינו נצרך לניקיון כ"כ, ולענ"ד (מלבד מה שיש לדון באופן הנ"ל צריך בירור מה מוגדר כפנים וחיצון בזה, ועי' קנה בושם הנ"ל), דוחק לומר דבזמן חז"ל לכולם היה כך ולומר שיש היתר יותר מג' אבנים כשצריך משמע בסוגיות שא"א דכ"כ שיטות וקצבה מצינו בזה שמע מינה שא"א להתיר כל אחד לשיעורין לפי ראות עיניו, ואמנם יש בחזו"א באה"ע שנשתנו הטבעים גם בדבר השייך לצורת הגוף ממש, מ"מ בד"כ נשתנו הטבעים נאמר רק על דברים של תגובות הגוף למערכות חיצוניות וכיו"ב (עי' בתוס' ספ"ק דמו"ק ועוד) ולא שינויים ממש בצורת הגוף ורק בשעה"ד גדול יש לומר כן, וגם מש"כ הרמ"א שנשתנו הטבעים בירחי הלידה הוא דבר שאינו מורגש וניכר תוך הגוף אלא תהליך המתבצע עם הזמן, ויש לציין ג"כ למש"כ המלבי"ם כנגד האפיקורסים שטענו לומר שהעולם התפתח מעצמו והביא ע"ז הראיה מברית מילה שאינו משתנה אצל הנולדים מנימולים אף שכבר מלים כבר כמה אלפי שנים. ויש להוסיף עוד חידוד בזה דהרי נצטרך לומר לפ"ז שנשתנו הטבעים וגם דין ג' אבנים גופא נשתנה היום לפ"ז והוא דוחק לחדש כן היכא דאפשר ליישב בלאו הכי ויש להוסיף דגם הפוסקים הביאו דין זה.

אדם שהורדם כשעה לצורך ניתוח האם צריך לשוב ולברך ברכות התורה

היה

מקום לדון לפוטרו כדין ישן באונס דלא חשיב שינת קבע כמבואר בחי"א ומשנ"ב כל שלא ישן הרבה מאוד עי"ש (וע"ע בשו"ת מהרש"ם והבאתי דבריהם במקו"א), בפרט דיש פוסקים שגם שינת קבע ביום אינה מחייבת בברכות התורה, אולם למעשה לכאורה חשיב כשינת קבע דהרי עשה כן מדעתו ומרצונו ולשם מטרה ברורה ומוגדרת.

חצר פרטית שהרבים התרגלו לעבור שם למורת רוחו של בעל הבית האם תפסו את מקומם ויהיה אסור לסגור את החצר מדין מיצר שהחזיקו בו רבים אסור לקללם

לא.

מקורות:

דינא

דמיצר שהחזיקו בו רבים הוא רק באופן שהרבים באים מחמת טענה או שאפשר לטעון לטובתם, אבל בידוע שבאים בגזילה ושאינן להם טענה אין להם חזקה, כמבואר בשו"ע חו"מ סי' שעז ס"א ובסמ"ע שם ועי' עוד עירובין נג ע"ב.

ולכן גם הפקעות ממשלתיות להסוברים שאין דינא דמלכותא בכה"ג יש בזה באמת שאלה וצ"ע, ושמעתי דיש מדקדקים שנוהרים לא להיכנס במקומות עכ"פ כשידוע שהם הפקעה.

וכן יעוי' בשו"ת אבנ"ז חו"מ סי' יג דמדברי הסמ"ע סק"ב משמע שצריך שיש כאן טענת רשות מפורשת מהבעלים כדי לומר שהוא שייך לרבים למעבר, וה"ה דעכ"פ באופן שיש לטעון שבעה"ב נתן רשות (וע"ע שו"ת מהרש"ם ח"א סי' ה), ובמבואות של כרכים גדולים שבזמנינו שידוע שכ"א עושה דין לעצמו כפי הבנתו ורצונו כמדומה שאין כאן מקום כ"כ לטעון לציבור שבעה"ב מחל להם.

אולם יש סוברים דסגי בשתיקת הבעלים להחשיבו כמיצר שהחזיקו בו רבים (ע"ע פת"ש סק"א בשם שו"ת פני יהושע ועי' עוד שו"ת פני יהושע ח"ב סי' צד ומהרשד"ם חו"מ סי' רלח ומנח"י ח"ז סי' קלח), ויש לדון במקום שאין עם מי לדבר והבעלים לא מכיר את האנשים והעוברים ואין לו דרך לבוא אליהם ואין לו שיחה משותפת עמהם כמצוי בכרכים גדולים בזמנינו האם יש לטעון כנגדו

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

למה לא תלית מודעה וכיו"ב, דלכאורה גם לדעה זו יוכל לטעון שלא סבר שהמודעה תפתור הבעיה ומיטרח בכדי לא רצה לטרוח, ולסגור המקום היה קשה לי לטרוח בזה אבל לא הרשיתי להם ויל"ע.

ויש לציין דיש נידון נוסף דיש צד לא מהני החזקת רבים במיצר במקום שיש טאבו, ועי' בפסקי המשפט על השו"ע שם מה שהביא בזה ומשמעות הדין בזה דמהני גם במקום טאבו, ויש להוסיף דלכאורה חזקת תשמישים אינה שייכת לטאבו.

אין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים ללא שאלת חכם.

אין התחייבות להשיב לכל שאלה המתקבלת, עקב העומס.

לתמיכה בהוצאות המערכת ניתן באמצעות כרטיס אשראי בקו שכיחא 03-6703-111 שלוחה 5